

Hvorfor er maneten havets mest vellykkede rovdyr?

Visste du at maneter er eldre enn dinosaurene, og at de er eksperter på å overleve? Alle har et forhold til maneter, men ikke alle ve hvorfor de dukker opp hver sommer. Er du klar for å imponere med manetfakta på bryggekanten? Havforsker Tone Falkenhaus de sin ekspertkunnskap.

AV ELIN SCOTT | PUBLISERT 29. AUG. 2022 | OPPDATERT 14. SEP. 2022

Rød brennmanet med lange brenntråder mot grønn bakgrunn

Maneter er rovdyr. Faktisk er de havets mest vellykkede rovdyr. Grunnen til det er at de er svært tilpasningsdyktige. De eksistert i over 500 millioner år og lenger enn dinosaurene. Selv om miljøet rundt dem har endret seg, har de levd vidt nesten uendret gjennom millioner av år.

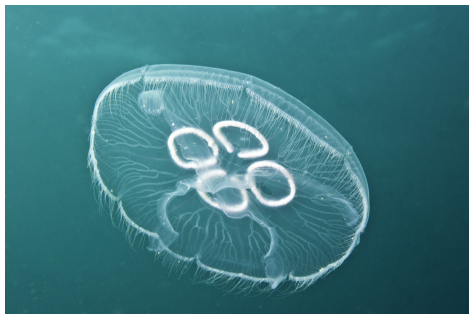
-Maneten består av 95% vann, og den har ikke hjerne, øyne eller nervesystem. Men den har det som skal til for å føre genene videre. Den fant en vinnerformel, rett og slett en suksessoppskrift, sier Tone Falkenhaus fra Havforskningsinstituttet.

- [Hav er tema under Forskningsdagene 2022. Se alle arrangementer.](#)

Derfor kryr det av maneter noen år

For å forstå hvorfor det er mange maneter enkelte somre, må vi grave i biologien og livssyklusen for å finne svar.

Vi har to typer maneter som ikke er i slekt, ribbemanet og nesledyr. Ribbemanet har en transparent, avlang kropp, og brenner ikke. Maneter som tilhører nesledyrene derimot har tentakler med nesleceller som brenner. Brennmanet, blå brennmanet og glassmanet er alle nesledyr, og er blant de manetene vi kjenner best, og erger oss over på sommeren. Men hvorfor vrir det av maneter enkelte år, slik som i år?

Dette er en av de de store gåtene som forskerne ikke har et klart svar på.

Antageligvis er det flere faktorer som påvirker mengden maneter på sommeren, og det kan blant annet henge sammen med vinterens forhold i sjøen. Tone Falkenhaus forklarer.

-Brennmaneter har en livssyklus som også innebærer et bunnlevende stadium. Etter at hann-maneter og hunn-manete har formert seg, svømmer larvene ned på havbunnen, fester seg der og vokse opp som en polypp. Polyppen sitter der gjennom vinteren og spiser plankton. Er det gode forhold, vil polyppene klone seg, og hver polypp deler seg opp i hundrevis av små tallerkener. Hver tallerken er en ny manet, forklarer Falkenhaus.

I tillegg trenger manetene rikelig med mat (plankton) og riktig temperatur utover sommeren for å vokse.

Robuste havdyr med unik evne til overlevelse

Er forholdene dårlig en vinter, vil polyppene bli sittende. De kan faktisk sitte der i flere år. Selv om det er lite maneter et sitter det polypper og venter på havbunnen. Plutselig, når forholdene blir gode et år, eksploderer det, og vi får mange maneter.

-Det ligger i manetens natur å være raske til å utnytte gode forhold. Samtidig kan de også overleve lange perioder med dårlige forhold, legger Falkenhaus til.

Bidrar utbygging og fiske til flere maneter?

Teorien er altså at det som skjer i havet på vinteren påvirker antall maneter på sommeren. Polypstadiet styrer hvor mange maneter det blir. Går det bunndyr og spiser på polyppen? Har den nok mat, riktig temperatur eller nok steder å feste seg?

Og det er nettopp her noen mener at menneskelig aktivitet fører til flere maneter, ved at kysten bygges ut. Flere brygger og oljeplattformer gir nemlig gode forhold til polyppene. De må ha hard bunn, og de fester seg på fjell, stein og brygger. Falkenhaus understreker at dette er teorier, på samme måte som at noen mener overfiske kan føre til flere maneter.

-Når vi fjerner fisk, så får manetene mer mat, for de konkurrerer alle om samme plankton. Noen sier også at økt avrenn fra land fører til mørkere kystvann, og at det vil være til fordel for maneter siden fisken trenger lys for å fange mat. Man fanger maten sin passivt, sier Falkenhaus.

Selv om mange har inntrykk av at det blir flere maneter, finnes det ikke bevis for at dette stemmer. Tvert imot er det enkelte arter, for eksempel brennmanet, som ikke vil trives dersom havtemperaturen stiger som følge av klimaendringer. Det er fremdeles mye vi ikke vet om maneter, fordi det forskes lite på dem.

Er maneter farlige?

Mange har hørt om den beryktede maneten portugisisk krigsskip og kubemaneten i Australia. For de som ferierer langs kysten i Spania kan de også ha truffet på en liten lillarosa manet som heter Pelagia. Det svir når du brennes av Pelagia men ifølge Falkenhaus er ikke maneter så farlige som ryktene skal ha det til.

-Kubemaneten er farlig. Den regnes som det farligste dyret i havet, og den har noen slektninger som er farlige. Men Portugisisk krigsskip er ikke så farlig, heller ikke brennmaneter eller den spanske maneten Pelagia. Det kommer an på hvor følsom du er, og hvor stort område du blir brent på. Vepsestikk kan også være farlig for noen, sier hun.

Men at de kan være til bry, og bidra til store økonomiske tap, er det ikke tvil om.

-Turistnæringen i Spania har tapt store verdier siden strender har måttet stenges. Og i Norge har enkelte oppblomstringer av maneter drept mange tonn oppdrettsfisk, forteller Falkenhaus.

Er maneter egentlig til nytte?

Maneter inngår i økosystemet vårt, spiser plankton, blir spist av andre og bidrar dermed til karbonkretsløpet. Den kan spise små fiskelarver, fiskeegg og hoppekreps- eller en andre maneter. Og skulle brennmanetens egne, nyfødte larver være så uheldig at den havner i tentaklene til mammaen sin på vei ned til havbunnen, risikerer den å bli spist.

Foruten å være en bidragsyter i vår naturlige næringskjede, anses maneter som en delikatesse i Asia. Og krystallmanet brukes til medisinsk forskning.

-Maneter er ikke bare farlige. I enkelte land i Asia er maneter en ressurs som det drives oppdrett av, ettersom den selges som en delikatesse på restaurant. Maneter kan også bidra til å gjøre mennesker friske. Forskere oppdaget at krystallmaneten hadde et grønt fluorescerende protein som kan benyttes til forskning innen kreftbehandling. Maneten bidro faktisk til at forskerne som oppdaget dette proteinet fikk nobelpris i medisin, sier Falkenhaus.

Les flere nyheter

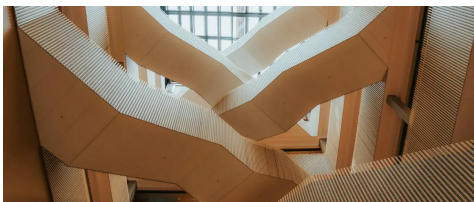
→ [Alle nyhetene](#)

NYHET

NYH

10. MARS 2025

Samling på Kristiania for arrangørene av Forskningsdagene

På programmet står blant annet retorikkekspert Kjell Terje Ringdal og podcaster Kristopher Schau.

19. FEB. 2025

Spørsmål flere har om arrangementsstøtte

Her har vi samlet spørsmål og svar fra søkerwebinaret om arrangementsstøtte.

Meldinger ved utskriftstidspunkt 4. april 2025, kl. 14.14 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.